

izdiferencira u značenju. No svakako bi trebalo popisati bar sve poznate slučajeve. Jer ima po štokavskim krajevima zanimljivih pseudodubleta. Mnogi će na pr. reći *glásnik*, *vjésnik*, kada misle na čovjeka, što vrši tu službu, ali će istoimene novine zvati *Glásnik*, *Vjésnik*. Drugi će reći *člānak*, misle li na zglob, a *člānak* će im biti novinski članak.

Pseudodublete imaju važnost i za dijalektologiju. Možda bi nam one u ponekom slučaju mogle dati važne podatke o seobama riječi, a i o psihologiji jezika, o rezultatima akuta i t. d. Ovdje sam, samo da bih pokazao, što su akcenatske pseudodublete, leksičke i morfološke, spomenuo nekoliko više ili manje poknjiških primjera, njih čak ne mogu ni lokalizirati. Ali tri su pseudodublete iz Zenice posve sigurne, iako ni one nisu zapisane po svim pravilima dijalektološkog bilježenja, no tome su krive prilike; bio sam posljednji put u Zenici god. 1947. A zenički govor ne bi bio zanimljiv samo radi tih semantičkih diferencijacija, to je veoma interesantan govor srednje Bosne, na samoj ijekavsko-ikavskoj granici. Samo se danas u samom gradu brzo gube obilježja domaćeg govora. Mjesto je puno došljaka iz svih republika — Zenica se razvija i raste nevjerojatnom bizinom i naglo postaje socijalističko industrijsko središte. A to se vrenje života posve prirodno odražava i u jezičnom previranju.

O PRAVOPISU I JEZIKU JEDNOGA KNJIŽEVNOG ČASOPISA

Marko Kosor

U ovom je časopisu bilo govora o jeziku i pravopisu naših novina. Primjerima je pokazano, kako naš novinarski jezik još uvijek nije na dovoljnoj visini. Vrijedno je sada pogledati, kakvo je stanje u tom pogledu u kojem našem književnom časopisu. Jasno je samo po sebi, da književni časopisi treba da prednjače pravilnošću jezika i pravopisa, jer u njih pišu pisci, koji su po pozivu književnici ili su bar u najneposrednijoj vezi s književnošću. Odabrao sam za ta ispitivanja »Hrvatsko kolo«, i to 5. i 6. broj prošloga godišta. Na ovaj sam se časopis odlučio, jer se odlikuje brojem pisaca, koji se između sebe razlikuju i po struci i po zvanju i po godinama života.

U pisanju glasa ē postoje najveća košebanja i u tome mnogo griješe i suradnici »Hrvatskoga kola«. Tako neki od njih bez obzira na književni jezik pišu: (u) *prepisima* (258), (postojanje) *prepisa* (258), *prenos* (258), *prenos* (299), (nositi) *vreže* (352), (sa) *šlemovima* (276), dok književni oblici glase: *prijēpis*, *prijēnos*, *vrijēža*, *šljēm*. Nadalje u »Kolu« susrećemo neknjiževne jekavizme: *odjeljeno* (269), *tjelima* (290), *primjetio* (330), *posjedjele kose* (337), *jedini bjelac* (343), *propovjedanu jednakost* (380).

Participi *odjeljeno*, *propovjedanu* u književnom jeziku glase: *odijeljeno*, *propovijedanu*. U oba je slučaja *ě* dug. Od imenice *tijelo* kraći se plural ima pisati sa -ije- *tijelima*, jer *ě* u pl. ništa ne gubi na svojoj dužini. S druge strane mjesto kraćega plurala *tijelima* ovdje je imao doći duži plural *tjelesima*, jer *tijela* označuju živa, a *tjelesa* neživa tijela. U našem se slučaju radi o neživim *tjelesima*: *Don Ruy Gomez se ubija nad njihovim mrtvim tijelima* (290). Glas *ě* dug je i u participu *primjetio* kao i u drugom slogu participa *posjedjele*. Oni se prema tome imaju pisati sa -ije- *primijetio*, *posijedjele*. To posebno vrijedi za posljednji oblik, jer drugo je *posjedjele* od gl. *posjédjeti* ili *posjéditi*, »provesti neko vrijeme sjedeći«, a drugo *posijédjeti*, »postati sijed«. Imenski oblik *bjelac* očita je tiskarska pogreška, jer u istom članku dolazi pravilan oblik *bijelce*. To se ne može reći za imenicu *svjetlo* u izrazu: *titrav svjetla trag* (314), jer neki ovaj oblik smatraju boljim od oblika sa -ije- *svijetlo*. Tako na pr. J. Vuković u knjizi »Pravopisna pravila i uputstva za pisanje ijekavskih glasovnih oblika sa pravopisnim rječnikom ijekavizama« (Sarajevo, 1949) drži, da je oblik sa -ije- dijalekatski, a oblik sa -je- jedino ispravan u književnosti. To svoje mišljenje temelji na činjenici, što ekavci ovu riječ izgovaraju s kratkim silaznim naglaskom *svjětlo*, »ukoliko se ova imenica tamo čuje« (19). Ovom primjedbom on priznaje, da se imenica u ekavskom govoru rijetko govori, pa mislim, da njegovo mišljenje o ispravnosti i neispravnosti navedenih oblika nije dovoljno osnovano. Naprotiv poznato mi je, da je na pr. kod daimatinskih ikavaca riječ s dugim uzlaznim naglaskom *svitlo* vrlo obična. S dugouzlaznim akcentom izgovara se i književni oblik *svijětlo*, bar kod onog dijela inteligencije, koji potječe s područja štokavskog narječja. Uostalom za oblik sa -ije- stoji Broz-Ivekovićev »Rječnik hrvatskog jezika«. Boranićev »Pravopis« i dosadašnja praksa hrvatskih pisaca.

U navedenim brojevima »Hrvatskoga kola« nalaze se i ovi neknjiževni oblici: *uticao* (262), *uticajne sfere* (270), (galerijá), *koje potiču* (299), *stiče* (podređen položaj) (300), *izblijediti* (291), vani je *tamnilo* (336). Mjesto ovih oblika treba da stoji: *utjecao*, *utjecajne*, *potječu*, *stječe*, *izblijedjeti*, *tamnijelo*. Prva četiri oblika dolaze od glagola *teći*, a svoj su sadašnji oblik dobili u vezi s prijedlozima. Oblici, kako su ih pisci upotrebili, imaju sasvim drugo značenje, nego su im namjeravali dati, jer prst se u nešto *utiče*, netko nekoga na nešto *potiče*, vatra se *stiče*, da bolje gori, a trkač trkaču *utječe*, čovjek ili predmet iz nekog mjesta *potječe*, položaj se *stječe*. U 6. br. »Kola« J. Hamm upozorio je čitaoce na razliku u značenju ovih glagola. Radi razlike u značenju i glagol *izblijedjeti* i particip *tamnijelo* treba pisati sa -je-, jer *izblijediti* znači »nekoga ili nešto učiniti blijedim«, a *izblijedjeti* »postati bijed«. Isto tako *tamniti* znači »činiti što tamnim«, a *tamnijeti* »postajati tamnim«.

Od iznesenih oblika još su zanimljiviji neknjiževni oblici sa -ije- mjesto -je-: *pijetlovi* (332), (mogućnost) *riješenja* (275), (nova) *osvijetljenja* (332), (životno) *vrijenje* (334), (u) *pobiješnjelom* (342), (u) *vijekove* (354). Od imenice *pijetao* običniji je kraći pl. *pijetli* nego duži *pijetlovi* ili *pjetlovi*. Drugo je pitanje, hoće li se ta imenica pisati u pl. sa -ije- ili sa -je-. Vuković je na pr. u svom spomenutom djelu piše sa -ije-, a Boranić u svom »Pravopisu« donosi gen. pl. sa -je-: *pjetlova*, prema čemu nom. gl. glasi *pjetlovi*. Pisanje jednog ili drugog oblika ovisi o naglasku, kojim se riječ izgovara, dok imenicu *vijek* u pl. treba pisati *vjekovi*, jer se -ije- pokraćuje u -je- u pl. dvosložnih imenica, koje imaju postojan naglasak. Neispravno naglašavanje je krivo, da su pisci napisali *riješenja*, *osvijetljenja*, pa i *vrijenje*. Prve dvije imenice oni su bez sumnje izgovarali prema glagolima: *rijèšiti*, *osvijètliti*, dakle *rijèšenje*, *osvijètljenje*. No ove glagolske imenice nemaju taj naglasak, nego *rješénje*, *osvjètljénje*, na slogu drugom od kraja, a poznato je pravilo u našem jeziku, da u nesloženim riječima ispred naglašenog sloga ne može stajati dug nenaglašen slog. Ovo se pravilo ne tiče imenice *vrijenje*. Ona je postala od glagola *vrèti*, u kojemu je *è* kratko. I to je razlog, da se ne smije pisati sa -ije-, nego sa -e-, *vrénje*. Oblik *pobiješnjelom* ima u sebi dvije griješke. Jedna se tiče prvoga *è*, a druga asimilacije sibilanta s ispred *nj*. Mjesto -ije- u drugom slogu mora stajati -je-, jer je slog kratak, a mjesto palatala -š- mora ostati sibilant -s-. Boranić i Vuković nesloženi glagol *bjesnjeti* pišu sa -s- ispred *nj*, a Akademijски rječnik (2, 390) i BIRj (I, 66) sa š: *bješnjeti*. Tako ga piše i nova »Gramatika hrvatskoga ili srpskog jezika« (Brabec-Hraste-Živković, Zagreb 1952, str. 115.), a i nedosljedno pravilo, da se »prelaženje ne vrši, ako se glasovi s, z nalaze ispred *Ije, nje*, gdje je stoji prema glasu *è*« (str. 29.). Prema pravilu treba dakle pisati *bjesnjeti*, dosljedno i *pobjesnjelom*.

Na kraju spominjem nekoliko slučajeva nedosljednog pisanja glasa *è*. U jednom članku, koji je pisan ijekavskim govorom, nalazi se ekavski oblik *dve jarde* (275), a u drugom članku, koji je pisan ekavicom, nalaze se ijekavski oblici: *bilješka* (293), *umjetnosti* (293), *primjer* (293), *najljepšim* (294), *podljeća* (295), *ovdje* (295).

2. Pojedini pisci nisu dosljedni ni u pisanju pojedinih fonetskih i etimoloških oblika. Tako u jednom članku čitamo pored *predsjednik USA* (271) i *predsjednik Mexica* (272), što je jedino ispravno, još i *otsustvo* (273) sa *ot-* ispred *s*. Isto je tako nedosljedan pisac, koji u jednom članku piše: *predstave* (294), *podljeća* (295), *predstavlja* (295), a u drugom pored: *predstava* (367), *odsustvo* (367), *odsečeno* (369) i *pretstavlja* (366), *potsecaju* (369). Ovdje treba istaći, da su oba člana napisana Beličevim pravopisom, izuzevši ove i još neke neznatnije slučajeve, koji su pisani djelomično po Beličevu, a djelomično po Boranićevu pravopisu.

Kolebanje nekih pisaca između fonetike i etimologije očituje se i u ovim primjerima: *odjedanput* (275), *abrubtnim* (359), *Zagrebca* (312), *nadkriljuju* (300), *izčežne* (348), *razčlanjeniji* (361), *isčezavaju* (300), *predkršćanskom* (379). Sve su ovo neknjiževni oblici, protivni pravopisnim i gramatičkim pravilima o asimilaciji suglasnika po zvučnosti i mjestu izgovora, dok se oblik (u) *zakutcima* (355) protivi pravilu o ispadanju glasa -t- ispred suglasnika c, č, ĉ.

3. Tude riječi, koje imaju opće značenje i ulaze u naš književni jezik u novije doba, pišu se našim slovima prema izgovoru naroda, iz kojega su uzete. Uza sve to u »H. kolu« čitamo *melange* (293) mj. *melanž*, dok neke od takovih riječi imaju po nekoliko različitih verzija. Tako se francuska riječ *intérieur* piše jedamput *enteriera* (368), drugi put *enterijera* (369) i treći put *interjeri* (297), *interjera* (297), a sva tri puta u istom smislu. »Rječnik stranih riječi« (Zagreb 1951) ima četvrtu verziju *interijer*, iako u zagradama stavlja čit. *enterijer*, kako bi se prema pravilu imala pisati. Druga riječ francuskog postanja *renaissance* jedamput se piše velikim slovom sa francuskim završetkom -ce: u *koncert Renesance* (301), *dao je Evropi Renesance* (302), a drugi put malim slovom i prema našem izgovoru *iz kasne renesanse* (297), *za gotiku i renesansu* (297). Ovaj posljednji oblik općenito je kod nas primljen, a velikim početnim slovom trebalo bi ga pisati, kad se uzimlje u užem smislu kao umjetnički pravac, koji je nastao u sredini 15. stoljeća, kao što se velikim slovom piše *Reformacija*, *Ilirski pokret* i sl. Dvije verzije ima i riječ lat. postanja *konsekvenca*. U jednom članku ona se piše (sa) *konzekvencama* (283), a u drugom *konsekvence* (293), (pored) *konsekventne logičnosti* (294). »Rječnik stranih riječi« ima obje riječi u nešto drugačijem obliku: *konzekvencija*, *konsekvencija* i *konzekventan*, ali oblik sa *nz* smatra boljim, jer se na nj pozivlje kod oblika sa *ns*. Boranićev »Pravopis« u vezi s ovakvim riječima daje pravilo: »Suglasnik s prelazi u z i onda, kad stoji između n, r i samoglasnika« (X, 40), i pošto je naveo primjere *cenžura*, *verzija*, dodaje izuzetak *persona*. U svojem Rječniku (128) propisuje pisanje *konzekventan* pored *konsonant*. Iz svega se ovoga može razabrati, da pisanje ovakvih riječi u našem književnom jeziku nije još ustaljeno. Svakako, čovjeku, koji poznaje latinski jezik, čine se malko neobični oblici sa *nz*, jer je naučio latinsko s čitati kao z samo onda, kad se nađe između dva samoglasnika, pa ne ni tada, kad se glas s nađe na početku drugoga dijeļa složenice.

Neke tude riječi u našem književnom jeziku zadržavaju oblik, što ga imaju u jeziku, iz kojega su uzete, na pr. *pointe*, ali kako će se pisati riječi izvedene od takvih riječi, da li će se pisati na pr. *pointilizam* (293), *pointilistički* (293) ili u transkripciji prema našem izgovoru *poentilizam*, *poentilistički*? Naš službeni »Pravopis« nema određena pravila za ovakve sluča-

jeve, kao što ga nema ni za posvojne pridjeve od stranih vlastitih imena, da nastaje pitanje, hoće li se na pr. pisati *schaffhausenskog* (muzeja) (297), *memphiskih* (novina) (343), kako čitamo u »H. kolu«, ili prema našem izgovoru. Budući da se pisci kolebaju između transkripcije i transliteracije, »Pravopis« bi imao o tom dati svoje mjerodavno mišljenje i jasno i opće pravilo.

Nešto je lakše riješiti pitanje naziva, koji imaju opće značenje, a izvedeni su od stranih imena i prezimena, premda ni za to naš službeni »Pravopis« nema određena pravila. On veli, da se prema našem izgovoru pišu »prezimana s općim značenjem«, na pr. *kulon* (Coulomb), *kiri* (Curie) (X, 34). Ali kako će se pisati na pr. *darwinizam*, *makijavelizam* i sl.? »Pravopis« traži, da se od *Marx* opći pojam ima pisati u transkripciji *marksizam* (X, 34). Analogno tomu treba pisati *makijavelizam*, *darwinizam*, a ne kako se čita u »H. kolu« *machiavellizam* (301 i 302), »*Darwinizam* u Hrvatskoj« (317). I onda dosljedno ovim oblicima prema *marksista*, *marksistički* treba pisati *makijavelista*, *makijavelistički*, a ne *machiavellista* (301), *machiavellistički* (302). Naprotiv treba u transliteraciji pisati pridjeve kao *antipicassovskog* (mentaliteta) (295), *debuffetovskog* (izraza) (296), *cezannovski* (smisao).

Vlastite imenice zadržavaju oblik, koji imaju u jeziku, iz kojega su uzete. Zato mj. *prijevod Verbecijeva zakonika* (311) treba napisati *prijevod Verböczyjeva zakonika*. Krivnja je bez sumnje na tipografu i na korektoru, što u jednom članku susrećemo nedosljedno pisanje stranih vlastitih imena: (za) *Machiavellia* (301, 302) i (za) *Machiavellija* (302), *Machiavelliev* (301), *Borgievih* (302) i *Machiavellijeva* (302), *Machiavellijevo* (302), *Mediciju* (301) i (po) *Machiavelliju* (302). U svim ovim slučajevima treba dosljedno pisati -j- između i-a, i-e, i-u.

4. Prema »Pravopisu« velikim početnim slovom pišu se imena ljudi, koja su izvedena od geografskih naziva. Uza sve to jedan pisac »H. kola« piše: *švaba* (322), *švabu* (323), *švabama* (322) malim slovom. Istu riječ drugi pisac piše pravilno: *što bi Švabo reko* (262). Ovu riječ treba pisati velikim početnim slovom ne samo radi spomenutog pravila, nego i radi toga, što riječ *švába* označuje *bubinu*, a *Švába* ili *Švábo Nijemca* (BIRj II, 547), o kojemu je govor u navedenom članku. U istom broju »H. kola« malim se slovom piše *Austrijanac: od strane Talijana i austrijanaca* (328) mj. i *Austrijanaca*.

Još je zanimljivija pojava, da se ista riječ u istom članku piše sad velikim, a sad malim slovom, na pr. *od Čovjekoljublja* (274) i *u ime čovjekoljublja* (274), *generacija Neoimpresionista* (293) i *od strane neoimpresionista* (293) Ovamo ide i nedosljedno pisanje riječi iste vrste. Tako jedan pisac piše riječ *isusovac* velikim slovom: *zagrebački Isusovci* (311), a riječ *kapucin* malim slovom: *kapucina Štefana Zagrebca* (312), a imao je obje

napisati malim slovom. »Pravopisu« se protivi i pisanje imena pokreta malim slovom, kao što imamo u izrazu: *u doba ilirskog preporoda* (312) mj. *Ilirskog p.* S druge strane ovdje valja pripomenuti, da je ispravnije pisati *ilirski pokret*, nego *Ilirski preporod*, jer se danas u nauci jasno razlikuje *ilirski pokret od Hrvatskog preporoda*.

5. Prilog *unutri* ne ide u književni jezik. Prilog *besumnje* (276) prema »Pravopisu« ima se pisati rastavljeno *bez sumnje*, a prilog *na kratko* (322) sastavljeno *nakratko*. Isto tako sastavljeno treba pisati *tako zv.* u izričaju: *zbog tako zv. Zakona* (305). Najnovije izdanje »Pravopisa« traži, da se puni oblik *takozvani* piše sastavljeno, a skraćeni t. zv. rastavljeno (X, 84). U jednom članku prilog *nažalost* u izrazu: *kod nas se na žalost* (356) piše rastavljeno, a u izrazu: *ova, nažalost i odviše kratka analiza* (358) piše sastavljeno. Oba puta pisac ga je upotrebio u smislu *nažalost* pa ga je imao oba puta tako i napisati. U drugom članku prilog *s obzirom* jedamput se piše sa *s*: *s obzirom na njegovo »kolebanje«* (294), a drugi put bez njega: *obzirom na mehaničko-mašinsku bazu* (294). Pravilno je samo *s obzirom*. Nedosljedno se pišu i zanjekani oblici glagola *htjeti*, na pr. *koja ne će sputavati* (273), *ta ograničenja neće smjeti* (273), a trebalo je oba puta napisati rastavljeno *ne će*.

Dva pisca nedosljedno upotrebljavaju složeni pridjev *srednjovjekovni*. Oni jedamput pišu *srednjevjekovni* sa *-e-* na kraju prvoga dijela, na pr. *slike glavnih srednjevjekovnih manastira* (280), *centar pažnje srednjevjekovnih autora* (301), a drugi put sa *-o-*, na pr. *slike srednjovjekovnog junačkog dvoboja* (280), *diktator srednjovjekovne Firenze* (300). U pravopisu prof. Boranića kao i prof. Belića ove se riječi pišu samo sa spojnim samoglasnikom *-o-*. Tako ih moramo pisati i mi, sve dok god se pravopisna pravila u tome ne promijene.

U izričajima kao *ded Fila* (321, 322, 323), *za ded Filu* (324), *u ded Filinu srcu* (322) apozicija *ded* ostaje bez promjene, ne sklanja se i radi toga riječi treba crticom sastaviti, dakle *ded-Fila*, *za ded-Filu* i t. d.

6. U bilježenju rečeničnih znakova veći se dio pisaca ne drži službenog »Pravopisa«. Oni većinom miješaju gramatičku i logičku interpunkciju prema svojoj uvidavnosti ili svojem osobnom jezičnom osjećaju u času pisanja tako, da je slika pravopisnih znakova dosta šarena, osobito što se tiče zarez. Da se dobije neka, bar približna, slika o tome, iznijet ću nekoliko primjera nedosljednoga bilježenja točke iza rednih brojeva.

Na str. 271. odmah na početku drugoga stupca pisac iza *god. 1916.* stavlja točku, a malo niže u istom stupcu iza *god. 1924 i 1926* ne stavlja točke. Na str. 315. na početku članka iza *dana, mjeseca i godine smrti 11. II. 1952.* stoji točka, a u istom periodu godine *1930, 1931, 1932* pišu se bez točke, iako se i tu radi o rednim brojevima, i t. d.

7. Augmentativ *brčetinama* (263) nije dobar, jer se nastavkom *-etina* tvore imenice ženskoga roda, koje znače nešto uvećano (Maretić, Gram. i stil., str. 273., § 332d), a *brk* je imenica m. roda i augmentativ se od nje tvori nastavkom *-ina*: *brčina* kao *glas - glasina*, *oblak - oblačina*.

Riječ *dob* nije dobro upotrebljena u izrazu: *još u pogansku dobu* (381). To je imenica ženskoga roda i-deklinacije i u akuzativu glasi *dob*, kao što od imenice *kost* akuzativ singulara glasi kao i nominativ *kost*. Mjesto nje pisac je morao upotrebiti nesklonjivu imenicu sr. roda *doba*, jer *dob*, *dobi* označuje uzrast i godine, a imenica *doba* vrijeme. Tako je isti pisac dobro napisao: *tradicije praslavenskog doba* (381). Riječ *čuperke*: u masne čuperke (326) treba da glasi čuperke, dok imenica *rodočelnik* nije naša riječ: *rodočelnik familije* (298). Glagolska imenica *prisizanje* (269 i 273) upotrebljena je u neobičnu značenju: *prisizanja za širokim morskim prostovima*. Imenica je postala od glagola *prisizati*, koji znači isto što *prisezati* prema trenutnom glagolu *prisegnuti*, lat. jurare (ARj 51, 129). Pisac je riječ upotrebio u značenju »mašiti se s namjerom, uzeti, prisvojiti ono, za čim se maša«, a to značenje ima imenica *posizanje* i pravilnije *posezanje*.

Pridjev *Augustinski* nije pravilno upotrebljen u izrazu: *Augustinska Civitas dei* (301), jer *augustinski* je red, pravac u filozofiji i teologiji, a *Civitas Dei* djelo je *Augustinovo*. Pridjev *rdav* treba pisati bez glasa *h* ispred *r*, a ne: *po hrdavom poljskom putu* (321). Pridjev *žučljiv* (325) ima glasiti *žučljiv*, jer je izveden od imenice *žuč*, a ne *žuć*. Nije dobro građen ni pridjev *pređašni* u izrazu: *nastavak pređašne scene* (361), jer nastavak za tvorbu ovoga pridjeva glasi *-ašnji*, a ne *-ašni*.

Glagol svraćati neobično zvuči bez povratne zamjenice se u primjeru *neka skotovi nemaju gdje svraćati* (263), jer drugo je *svraćati koga*, a drugo *svraćati se*. U izrazu: — *Voda nailazi . . . — zapazio je starac* (325) glagol *nailazi* ima značenje glagola *nadolazi*. No u tom smislu *nailaziti*, koliko mi je poznato, ne dolazi u književnom jeziku. U 5. br. »H. kola« nalaze se ovi neobični iterativni glagoli: *zavjedočava* (258), *uobličavale* (258), *posvjedočava* (259), *izrastaju* (281). Svi oni slabo zvuče i mjesto njih mogli su se lijepo i dobro upotrebiti imperfektivni glagoli: *svjedočiti*, *oblikovati*, *rasti*.

U književni jezik ne ide oblik pokazne zamjenice *taj* u izričaju: *s otim (mj. s tim) su zlotvori računali* (325), dok instrumental lične zamjenice *sammom* (262) treba pisati rastavljeno sa *mnom*.

8. U svim našim gramatikama hrvatskoga jezika uzročni veznik *budući da* sastavljen je od dva dijela, od *budući* i *da*. Protivno tome on se na jednom mjestu u »H. kolu« sastoji samo od prvog dijela: *budući je poprimio političku psihozu* (302). Ne idu u književni jezik ni oblici *bi*, *bi* za 1. i 2. lice množine aorista od gl. *biti* mjesto *bismo*, *biste* u izričajima: *ne*

kanimo ulaziti u analizu tih kritika, ali bi se složili (291), *što bi mi učinili jednom crncu* (337), *trebali bi* (mj. biste) *češće ići u kino* (337), *vi bi morali izići* (339). Pored ovih nepravilnih oblika u istom članku čitamo: *ne biste nikad znali* (339).

Relativna zamjenica *koji* nije sintaktički pravilno upotrebljena u izrazima: *dogadaj, kojeg je pjevač ili lično doživio ili čuo* (378), (članak), *kojeg bismo već gotovo mogli nazvati prvim manifestom* (288), *objekt, kojeg opisuje i raščlanjuje* (301). U sva tri slučaja mjesto *kojeg* mora stajati *koji*, jer se zamjenica odnosi na imenice muškoga roda u singularu, koje označuju nešto neživo.

Jedan suradnik »H. kola« ne zna dobro razlikovati značenje priloga *kuda* i *kamo*. Prvi označuje put, kojim netko ide, a drugi cilj, prema kojemu se ide. Zato je pisac mj. *kuda* imao upotrebiti *kamo* u rečenici: *u većim centrima Yorkshira, kuda su sestre povremeno zalazile* (339).

Pojedinim člancima »H. kola« moglo bi se još koješta prigovoriti, ali i ovo je dosta, da se vidi, kako kod nas vlada prilično pravopisno i jezično šarenilo. Bez sumnje, mnoge od navedenih pogrešaka nisu počinili sami pisci, nego se one imaju pripisati nepažnji korektora i tipografa, osobito što se tiče nedosljednosti i suprotnosti u pojedinim člancima istoga pisca, ali ni pisci nisu bez krivnje, jer bi i oni morali malo više brige posvetiti svome jeziku, svijesni, kako su pozvani, da svoj jezik unapređuju, obogaćuju i čiste od svih jezičnih i pravopisnih natruha.

NEKOLIKO RUSIZAMA NOVIJEGA VREMENA

Tomislav Prpić

Pisao sam o našim rusizmima već u nekoliko navrata, a ovdje nastavljam taj posao i navodim pregršt rusizama novijega vremena, što ih najčešće susrećemo. U posljednje vrijeme proširili su se neki rusizmi, za koje imamo dobre naše riječi, u tolikoj mjeri, da to upravo zabrinjuje. Potrebno je na njih upozoriti da ih se kloni svaki onaj, kojemu je stalo do pravilnosti i čistoće hrvatskoga književnog jezika.

Predskazati (*predskazat'*) u značenju *proreći* čest je rusizam novijega vremena. Nalazimo doduše u naših starih pisaca 16. stoljeća oblik *skazanje*, imamo i danas glagol *kazati*, ali nemamo glagola *skazati*, a taj rusizam nema nikakve veze sa spomenutim našim starim oblikom. On je unesen u naše vrijeme, izravno iz ruskoga jezika.

Pridržavati se (*priderživat'sja*), mjesto *držati se* (propisa), također je rusizam. Imamo i mi doduše glagol *pridržati*, *pridržavati*, ali s drugim značenjem. Možemo na pr. nekome *pridržati* kaput.